

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ ІМЕНІ ПАВЛА ЧУБИНСЬКОГО»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

Сергєєнко О.М.

02 вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

**«ДОДАТКОВИЙ ІНСТРУМЕНТ»
ВОКАЛ**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність	025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво естради» «Звукорежисура» «Спів» «Інструментальне виконавство за видами»
Статус освітнього компоненту	Вибіркова

Київ – 2024 р.

Робоча програма освітнього компоненту «Додатковий інструмент, вокал» для здобувачів вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

Розробники:

Цапенко Н.В. викладач кафедри «Музичне мистецтво естради»

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Мистецтво співу»

Протокол №1 від 27 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри _____ **Кочерга А.І.**

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Музичне мистецтво естради»

Протокол № 1 від 29 серпня 2024 р.

Завідувачка кафедрою _____ **Ж.Л. Карпенко-Боднарук**

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Інструментальне виконавство» (за видами)

Протокол № 1 від 02 вересня 2024 р.

Завідувач кафедри _____ **Ясько О.А.**

1. Опис освітнього компоненту для ступеня освіти «Бакалавр»

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки: 1,2,3	Рік підготовки: 1,2,3
Загальна кількість годин – 120		
Кількість модулів – 4,	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 год	II,III,IV,V	II,III,IV,V
	Лекції:	
	Індивідуальні	
	64 год	18 год
Вид підсумкового контролю: Колоквіум Творчий показ	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: Диференційований залік II,III,IV,V	Самостійна робота:	
	56 год	102 год

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

У сучасній музиці естрадний спів займає особливе місце. На відміну від класичного вокалу, що виріс із духовної музики, естрадний вокал виник із побутового фольклору різних культур і відрізняється різноманітністю форм і напрямів. Незважаючи на це, він базується на тих самих фізіологічних принципах у роботі голосового апарату, що і класичний, і являється предметом вокальної педагогіки.

На сьогоднішній день кількість бажаючих професійно навчатися співу зростає. Абітурієнтів не лякають проблеми навчання та подальшого працевлаштування, кожен упевнений, що успішно засвоїть необхідні знання та навички і його голос зазвучить як у видатних вокалістів.

Сучасний педагог – це творча індивідуальність, яка володіє оригінальним проблемно-педагогічним і критичним мисленням, творець різноманітних розробок, які опираються на передовий світовий досвід і нові технології навчання, адже саме поняття творчості передбачає створення чогось нового.

Мета курсу:

- ознайомити здобувачів освіти з відомостями про музичну спадщину всіх часів і народів;
- сформуванати вокальні навички та техніки;
- розвинути художньо-виконавський смак;
- дати знання, необхідні для різноманітної творчої діяльності;
- навчити вирішувати проблему вокально-педагогічного репертуару.

Завданням курсу є розкриття творчих можливостей особистості, удосконалення звучання голосу здобувача, його тембрового забарвлення та динамічної яскравості.

Заняття із сольного співу передбачають, насамперед, практичну діяльність у формі індивідуальних занять зі спеціальності в аудиторії, обладнаній сучасною звукоакустичною апаратурою та професійним мікрофоном.

Зміст і структура курсу

голосовий апарат, голосові зв'язки, голосовий режим, діафрагма, вдихаючі і видихаючі м'язи, співоче дихання, опора звука й опора дихання, артикуляційний апарат: язик, нижня щелепа, губи, надгортанник, резонатори: головні – лобні та гайморові пазухи, глотка, порожнини рота і носа, губні – порожнина грудної клітки, трахея, бронхи, резонуючі поверхні – надгортанник, м'яке піднебіння, зуби, співочий зівок, передчуття звука (уявний звук), звукоутворення, звуковедення, інтонування, «атака» звука (уявний звук), динаміка звука, енергетична амплітуда звучання голосу, форсований звук, висока вокальна позиція звучання голосу, діапазон, регістри, перехідні звуки, примарний тон, зона, тембр, обертони, теситура, розспівування, вокальні вправи: спів на одній ноті, спів інтервалів секунди, тризвука, арпеджіо, різних комбінацій інтервалів і стрибків, вокальна техніка, технічні прийоми звуковедення, вокалізація legato, staccato, хроматизми, кантилена, різні метроритми, музична термінологія, музичний аналіз твору, культура вокального слова, словесні наголоси та сильні долі в музиці, акомпанемент, творче осмислення задуму авторів твору, смислові наголоси, завершеність усвідомлення фрази, акторське проживання змісту твору, вокальний образ, відчуття співавторства, динаміка самовираження, творче уявлення, емоційно-психологічне виявлення творчого задуму, емоційно-сміслова логіка розвитку вокального твору, енергетика розвитку кульмінації, виразність акторської пластики, енергетика акторського руху, ракурси, хореографічна пластика, фізіологічні й акустичні явища співочого голосу, «субтон», відчуття «часу» в музиці та співі, риси особистості, імідж, манера виконання, професійне спілкування зі слухачем, акустична звукопідсилювальна апаратура, професійний мікрофон, індивідуальні параметри настроювання акустичної звукопідсилювальної апаратури.

У наслідок вивчення освітнього компоненту здобувач вищої освіти повинен:

- отримати дані про анатомію голосового апарату, режим роботи та гігієну співочих голосів;
- оволодіти в діапазоні свого голосу вокально-технічними прийомами правильного звуковибудовування різними видами звуковедення;
- засвоїти необхідні навички вокального мистецтва;
- ознайомитися з вокально-педагогічним і художнім репертуаром;
- навчитися вільно володіти голосом, імпровізувати;
- сформувати навички інтерпретації творів;
- оволодіти різними засобами поліритмії (звуковибудовування): відчуттям ансамблю, почуттям ритму;
- розвинути музичну виразність.

здобувач вищої освіти повинні вміти:

- показувати голосом правильне вокальне звучання;
- володіти вокально-технічними прийомами звуковибудовування, звуковедення та музичної нюансировки;
- імпровізувати, володіти різними засобами поліритмії;
- слідкувати за чіткою вокальною вимовою, добиватися якісної дикції;
- працювати з мікрофоном та апаратурою;
- розкривати характер вокального твору засобами художньо-технічних прийомів.

Процес формування необхідних виконавських навичок здобувачів освіти, розвиток вокального слуху, знання методичних прийомів та успішне використання отриманих знань на практиці – усе це знаходиться в прямій залежності від рівня особистого засвоєння здобувачами вокально-технічних прийомів звуковибудовування.

Практичне засвоєння основ співочого звуковибудовування та вибір методів роботи викладача залежить від індивідуальних особливостей, вокальних, музичних і, у цілому, психофізичних даних здобувача. Виходячи з цього, програма засвоюється у формі індивідуальних занять і диференційного педагогічного підходу до розвитку вокальних навичок здобувачів освіти.

Для активного засвоєння освітнього компоненту викладач з самого початку роботи у вокальному класі скоординує його з іншими освітніми компонентами.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення освітнього компоненту «Додатковий інструмент» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.	ПРН 1
Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.	ПРН 3
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій	ПРН 8
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Вміти здійснювати педагогічну діяльність.	ПРН 13
Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції.	ПРН 14

Для ОП «Звукорежисура»

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Демонструвати прийоми та майстерність звукорежисерської творчої діяльності при виробництві аудіальних проєктів	ПРН 1
Демонструвати принципи та методики аналізу творів музичного мистецтва у звукозаписі	ПРН 3
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих інтерпретацій в роботі звукорежисера.	ПРН 8
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Застосовувати технічні навички в практичній звукорежисерській діяльності.	ПРН 13
Вміти на професійному рівні здійснювати проведення концертів, театральних заходів та шоу-програм, в реальному часі згідно задуму режисера, композитора, автора, або відповідно до законів жанру, стилю твору, який виконується.	ПРН 14

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування освітнього компоненту «Додатковий інструмент»

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.	ПРН 1
Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.	ПРН 3
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій	ПРН 8
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Вміти здійснювати педагогічну діяльність.	ПРН 13
Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції.	ПРН 14

Для ОП «Звукорежисура»

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Демонструвати прийоми та майстерність звукорежисерської творчої діяльності при виробництві аудіальних проєктів	ПРН 1

Демонструвати принципи та методики аналізу творів музичного мистецтва у звукозаписі	ПРН 3
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих інтерпретацій в роботі звукорежисера.	ПРН 8
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Застосовувати технічні навички в практичній звукорежисерській діяльності.	ПРН 13
Вміти на професійному рівні здійснювати проведення концертів, театральних заходів та шоу-програм, в реальному часі згідно задуму режисера, композитора, автора, або відповідно до законів жанру, стилю твору, який виконується.	ПРН 14

**Відповідно до освітньої програми, вивчення освітнього компоненту «Додатковий інструмент, вокал» курс вокалу сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей загальні компетенції (ЗК), спеціальні компетентності (СК):
Загальні та спеціальні компетентності, що формують результати навчання у процесі вивчення освітнього компоненту**

Шифр	Компетентності	Дескриптори НРК				Результати навчання
		Знання Зн1 Концептуальні знання набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень Зн2 Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності	Уміння Ум1 Розв'язання складних непередбачуваних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та / або навчання, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів	Комунікація К1 Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності К2 Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію	Автономія та відповідальність АВ1 Управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах АВ2 Відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб АВ3 Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності	
	Інтегральна компетентність					ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
Загальні компетентності (ЗК)						
ЗК 2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
ЗК 4	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
ЗК 8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
ЗК 9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 14
ЗК 11	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 8, ПРН 13, ПРН 14
Спеціальні компетентності (СК)						
СК 1	Здатність демонструвати	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3

	достатньо високий рівень виконавської майстерності.					
СК 2	Здатність створювати та реалізовувати власні художні	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3
СК 4	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
СК 6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
СК 9	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 3, ПРН 8, ПРН 13
СК 11	Здатність оперувати професійною термінологією.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 14
СК 13	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14

Спеціальні компетентності (СК) для ОП «Звукорежисура»

СК 1	Здатність демонструвати достатньо високий рівень творчої майстерності в звукорежисурі.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3
СК 2	Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у діяльності звукорежисера.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3
СК 4	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва та	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14

	звукорежисури.					
СК 6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
СК 9	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 3, ПРН 8, ПРН 13
СК 11	Здатність оперувати професійною термінологією.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 14
СК 13	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
СК 19	Здатність оцінювати критерії звуку, суб'єктивні та об'єктивні характеристики.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11, ПРН 14
СК 20	Здатність вирішувати технологічні завдання в процесі роботи зі звуковим обладнанням.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання освітнього компоненту є: 3

Поточний контроль - це оцінювання засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу під час проведення індивідуальних занять.

Підсумковий (семестровий) контроль – це період підведення підсумків навчальної роботи здобувачів освіти протягом семестру.

Кожний блок змістових модулів має бути обов'язково оцінений. Здобувач освіти повинен позитивно скласти модульний (проміжний) контроль.

Контроль самостійної роботи – дозволяє виявити вміння здобувачів освіти орієнтуватися в інформаційних потоках, працювати з науковими джерелами, підбирати та узагальнювати матеріали, необхідні для вирішення визначеного кола завдань.

Поточний контроль.

Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та здобувачами освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів освіти. Поточний контроль здійснюється у процесі вивчення освітнього компоненту з метою виявлення ступеня розуміння здобувачем освіти засвоєного навчального матеріалу та вміння застосовувати його у практичній роботі. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується викладачем – для коригування методів і засобів навчання. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується здобувачем – для планування самостійної роботи. Поточний контроль проводиться з метою діагностики рівня засвоєння матеріалу під час аудиторних занять.

Модульний контроль – є складовою поточного контролю і здійснюється у формі виконання здобувачем освіти модульного контрольного завдання. Проведення модульного контролю знань є обов'язковим контролем якості засвоєння здобувачем освіти теоретичного матеріалу модуля – проводиться з метою систематизації знань. Кожний такий модуль включає бали за поточну роботу на аудиторних заняттях та виконання самостійної роботи.

Модульний контроль має на меті оцінити рівень цілісного бачення здобувачем освіти проблематики завершеної частини освітнього компоненту, сконцентрованої в навчальному модулі та вміння орієнтуватися в теоретичних і практичних питаннях, які визначають зміст даної частини курсу.

Контроль самостійної роботи – дозволяє виявити вміння здобувачів освіти орієнтуватися в інформаційних потоках, працювати з науковими джерелами, підбирати та узагальнювати матеріали, необхідні для вирішення визначеного кола завдань.

Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з освітнього компоненту є:

- експрес-опитування;
- презентації виконаних результатів та досліджень;
- есе, доповідь;
- практична робота;
- стандартизовані тести

Форми контролю результатів навчання

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення аудиторних занять і оцінюється сумою набраних балів. При виставленні балів за поточний контроль оцінці підлягають:

- рівень теоретичних знань;
- рівень знань на семінарських заняттях;
- опрацювання навчального матеріалу з освітнього компоненту, передбачений для самостійного засвоєння;
- індивідуальні завдання

Оцінювання поточної діяльності проводиться на кожному занятті при засвоєнні кожної теми змістовного модуля. За поточну навчальну діяльність здобувачам вищої освіти виставляються бали за всі види діяльності, які в кінці вивчення змістового модуля підсумовуються.

Контроль засвоєння змістового модуля проводиться на останніх практичних заняттях вивчення тем.

До контролю модуля допускаються лише ті здобувачі вищої освіти, які виконали всі види робіт, передбачених навчальною програмою (відпрацьовані пропущені заняття тощо).

Форми підсумкового контролю знань здобувачів освіти:

Диференційований залік – 2, 3, 4, 5 семестри

Перелік завдань модульного контролю, критерії їх оцінювання, порядок і час проведення (перескладання/відпрацювання) даного виду контролю визначаються кафедрою, включаються до робочої програми освітнього компоненту й доводяться до відома здобувачів освіти на початку семестру. Графік проведення модульного контролю протягом перших двох тижнів семестру за підписом завідувача кафедрою

Здобувач вищої освіти який за результатами модульного контролю отримав незадовільну оцінку зобов'язаний перескласти відповідний модуль до початку наступного модульного контролю.

Результати модульного контролю знань фіксується в індивідуальному плані здобувача вищої освіти.

Диференційований залік – здобувач вищої освіти вважається допущеним до семестрового диференційованого заліку, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом, та отримав позитивні бали за кожний змістовий модуль. Теоретичний контроль знань під час проведення диференційованого заліку може проводитись у вигляді відповідей на питаннябілетів та додаткових питань з тем відповідного модуля, а також усного вибіркового опитування з питань тем самостійної роботи.

Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти (індивідуальні зайняття та самостійна робота)

МОДУЛЬ 1					
Змістовий модуль 1 Т1,2	СР	Змістовий модуль 2 Т3	СР	МК Д.З.	всього
30	10	30	10	20	100
МОДУЛЬ 2					
Змістовий модуль 3 Т4,5	СР	Змістовий модуль 4 Т6,7	СР	МК Д.З.	всього
30	10	30	10	30	100
МОДУЛЬ 3					
Змістовий модуль 5 Т8,9	СР	Змістовий модуль 6 Т10	СР	МК Д.З.	всього
30	10	30	10	20	100
МОДУЛЬ 4					
Змістовий модуль 7 Т11, 12	СР	Змістовий модуль 8 Т13,14	СР	МК Д.З.	всього
30	10	20	10	30	100

Т1, Т2 ... Т14 – теми модулів

СР – самостійна робота

МК – модульний контроль знань (диференційований залік)

Кількість балів за роботу з практичним матеріалом, під час виконання самостійної і індивідуальної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань з практичної роботи;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання;
- самостійність виконання;
- креативний підхід;
- ініціативність.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з освітнього компоненту

Вид діяльності здобувача вищої освіти	модуль 1		модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Робота на аудиторних заняттях	5	25	5	25
Практична робота	5	25	5	25
Опитування	2	10	2	10
Самостійна робота	4	20	4	20
Диференційований залік Творчий показ	1	20	1	20
Разом	17	100	17	100

Вид діяльності здобувача вищої освіти	модуль 3		модуль 4	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Робота на аудиторних заняттях	5	25	5	25
Практична робота	5	25	5	25
Опитування	2	10	2	10
Самостійна робота	4	20	4	20
Диференційований залік Творчий показ	1	20	1	20
Разом	17	100	17	100

Оцінювання роботи здобувача вищої освіти за темами поточного контролю, практичної роботи здобувачів вищої освіти

Оцінка в балах	Критерії оцінювання
5	виставляється, якщо здобувач вищої освіти активно працює протягом усього семінарського заняття, дає повні відповіді і показує глибоке оволодіння матеріалом, знання відповідної літератури, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з даної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, аналізувати явища й факти, здатний робити самостійні узагальнення й висновки. Виконує усі практичні завдання на високому рівні.
4	виставляється за умови дотримання таких вимог: здобувач вищої освіти активно працює протягом семінарського заняття, питання висвітлені повно, викладення матеріалу логічне, обґрунтоване, з посиланнями на відповідні джерела, висвітлення питань завершене висновками, здобувач вищої освіти виявив аналітичні вміння, але у відповідях допущені неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу. Практичні завдання виконує з не суттєвими помилками.
3	виставляється в тому разі, коли здобувач вищої освіти у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання матеріалу та

	навчальної літератури, намагається аналізувати явища й факти, робити певні висновки. Але на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні матеріалу. Практичні завдання виконує з суттєвими помилками.
2	виставляється в тому разі, коли здобувач вищої освіти оволодів суттю питань з тем програми, виявляє знання матеріалу та навчальної літератури, намагається аналізувати явища й факти, робити певні висновки. Але на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні матеріалу. Практичні завдання виконує частково.
1	виставляється в разі, коли здобувач вищої освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. Практична робота виконується не в повному обсязі.

Контроль самостійної роботи. Зміст самостійної роботи над освітнім компонентом визначається робочою навчальною програмою освітнього компоненту та методичними рекомендаціями викладача.

Основними формами контролю самостійної роботи є:

- виконання науково-дослідних завдань;

Система бальних оцінок за темами вивчення змістового модулю оцінюється за шкалою *від 1 до 5 балів*. Кількість балів за роботу за практичним матеріалом, під час виконання самостійної та індивідуальної навчальної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг виконання завдання та демонстрація знань під час опитування;
- підготовка доповідей;
- робота на семінарських заняттях;
- виконання завдань самостійної роботи.

Оцінювання завдання самостійної роботи.

Контроль самостійної роботи. Засоби контролю самостійної роботи та методика його проведення обираються викладачем освітнього компоненту. Контроль самостійної роботи має відповідати вимогам об'єктивності, оперативності та систематичності, рівнем засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу, вміння використовувати теоретичні знання в практичній діяльності, також включає в себе самоконтроль з боку здобувача освіти.

Завдання цього виду контролю спрямовані на:

- розвиток пізнавальних здібностей та творчої ініціативи здобувачів освіти
- виховання самостійності, відповідальності та організованості
- формування самостійного мислення, здібностей до саморозвитку, самоудосконалення та самореалізації
- опанування здобувачем освіти елементів методики наукових досліджень
- підготовка до семінарських занять

Підсумкова кількість балів, набрана здобувачем освіти за виконання чотирьох завдань самостійної роботи, також є однією із складових поточної успішності здобувачів освіти з освітнього компоненту.

Здобувач освіти може набрати **максимум 20 балів** за виконання усіх видів самостійної роботи під час вивчення того чи іншого модуля. Кожне завдання самостійної роботи оцінюється за шкалою **від 1 до 5 балів**.

Основними формами контролю самостійної роботи є:

- виконання науково-дослідних завдань
- рефлексивний контроль
- індивідуальні співбесіди
- колоквиум

Шкала оцінювання одного завдання самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Оцінка в балах	Критерії оцінювання
5	Здобувач вищої освіти на високому рівні виконав завдання самостійної роботи. Демонструє вміння виділяти головне, встановлювати міжпредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї, готовність до постійного саморозвитку та самовдосконалення. Проявляє креативність, здатність до системного мислення, уміння використовувати сучасні інформаційні технології. Виявляє компетентність у виконанні практичного завдання.
4	Здобувач вищої освіти на достатньому рівні виконав завдання самостійної роботи. Демонструє вміння виділяти головне, встановлювати міжпредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї, готовність до постійного саморозвитку та самовдосконалення. На недостатньому рівні проявляє креативність, здатність до системного мислення, уміння використовувати сучасні інформаційні технології. Виконує практичне завдання з незначними помилками.
3	Здобувач вищої освіти на середньому рівні виконав завдання самостійної роботи. Недостатньо демонструє вміння виділяти головне, встановлювати міжпредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї. Допускає суттєві помилки системного мислення. Демонструє уміння використовувати

	сучасні інформаційні технології. Не може проявити креативність. Практичні завдання виконує не в повному обсязі.
2	Здобувач вищої освіти на низькому рівні виконав завдання самостійної роботи. Не може виділяти головне, встановлювати міжпредметні зв'язки, робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї. Допускає суттєві помилки системного мислення. Не може проявити креативність. Практичні завдання виконує не в повному обсязі.
1	Здобувач не регулярно виконує завдання самостійної роботи. Погано орієнтується в темах програми. Не проявляє креативність. Допускає суттєві помилки. Не може розвинути ідею.

Система нарахування додаткових балів

Додатково можуть отримати протягом семестру до 10 балів:

- За активну участь у науковій діяльності: виступи на наукових конференціях, готують наукові доповіді, беруть участь в їх обговоренні). Дана робота підтверджується сертифікатом, довідкою, виданими тезами, тощо
- За організацію навчальної діяльності у неформальній освіті (участь у вебінарах, курсах професійної підготовки, тренінгах, що має підтверджуючий матеріал).
- За бажанням здобувач освіти може отримати від викладача додаткове індивідуальне завдання для покращення рейтингового балу за модуль. До індивідуального завдання викладач може запропонувати тему з питань: розширення теоретичних базових знань з освітнього компоненту, самостійного аналізу підходів до розв'язання професійних питань, пов'язаних із знаннями з історії, педагогіки, мистецтвознавства, аналізу виконавського та концертного репертуару, комплексного вирішення конкретного фахового завдання, тощо.

Для оцінювання індивідуального завдання для здобувача, викладач повідомляє та/або пропонує тему завдання, встановлює терміни для виконання, роз'яснює систему оцінювання виконання такого завдання.

Здобувач самостійно опрацьовує завдання за усіма етапами роботи та в установлені терміни повинен здати завдання.

Оцінювання індивідуального завдання

Оцінка в балах	Критерії оцінювання
10	Завдання виконано в установлені терміни. Здобувач вищої освіти здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з заданої проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати презентацію, аналізувати факти, робити висновки.
9	Завдання виконано в установлені терміни. Здобувач вищої освіти здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з заданої проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати презентацію, аналізує факти із незначними помилками, робити висновки.

8	Завдання виконано в установлені терміни. Здобувач вищої освіти здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з заданої проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати презентацію, аналізує факти із незначними помилками, у висновках є н точності.
7	Завдання виконано в установлені терміни. Здобувач вищої освіти висловлює власне ставлення до альтернативних міркувань з заданої проблеми із помилками, намагається самостійно та аргументовано викладати презентацію, але при цьому робить помилки, аналізує факти із незначними помилками, у висновках не притримується логічної послідовності
6	Завдання виконано із запізненням щодо установлених термінів. Здобувач вищої освіти намагається висловити власне ставлення до міркувань із заданої проблеми, допускає значні помилки, намагається аргументовано викласти матеріал, але при робить грубі помилки, аналізує факти із суттєвими помилками, у висновках не притримується логічної послідовності.
5	Завдання виконано із запізненням щодо установлених термінів. Здобувач вищої освіти намагається висловити власне ставлення до міркувань із заданої проблеми, допускає значні помилки, робота зроблена не самостійно, аналізує факти із суттєвими помилками, у висновках не притримується логічної послідовності.
4	Завдання виконано із запізненням щодо установлених термінів. Здобувач вищої освіти намагається висловити власне ставлення до міркувань із заданої проблеми, допускає значні помилки, робота зроблена не самостійно, не може проаналізувати викладений матеріал, у встановлених фактах робить помилки, у висновках не притримується логічної послідовності.
3	Завдання виконано не вчасно. Здобувач вищої освіти намагається висловити власне ставлення до заданої проблеми, допускає грубі помилки, робота зроблена не самостійно, не може проаналізувати викладений матеріал, у встановлених фактах робить суттєві помилки, не може викласти висновки заданої проблеми.
2	Завдання виконано не вчасно. Здобувач вищої освіти у складно висловити власне ставлення до заданої проблеми, допускає грубі помилки, робота зроблена не самостійно, не може проаналізувати матеріал, не може викласти факти за темою, плутає термінологію не може викласти висновки заданої проблеми.
1	Завдання виконано не вчасно. Здобувач вищої освіти не може викласти власне ставлення до заданої проблеми, робота зроблена не самостійно, викладений матеріал має грубі, суттєві помилки, не може навести приклади за темою роботи, плутає термінологію висновки заданої проблеми відсутні.

В разі якщо при врахуванні додаткових балів сума балів за модуль (семестр) буде перевищувати 100 балів, результати успішності буде дорівнювати 100.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю Диференційований залік

Здобувач освіти допускається до модульного контролю знань у вигляді диференційованого заліку, якщо за поточний контроль ***мінімальна кількість балів становить 17 балів, максимальна кількість балів – 80 балів***

Оцінювання диференційованого заліку відбувається ***за 20-бальною шкалою.***

За результатами семестру здобувач вищої освіти отримує підсумкову оцінку ***за 100-***

бальною шкалою, яка розраховується як середньо зважене оцінок: за змістові модулі, самостійну роботу та диференційований залік.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю Семестровий диференційований залік.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- усне та/або письмове опитування;
- практична робота.

Критерії семестрового оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінювання модульного контролю знань, диференційованого заліку

У процесі оцінювання навчальних робіт застосовуються такі методи:

- усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.
- Письмового контролю: ідейно-тематичний аналіз, дійовий аналіз художнього твору;
- Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

бали диф. Зал.	Критерії оцінювання
15 – 20	Здобувач вищої освіти повністю оволодів теоретичним матеріалом освітнього компоненту. Робить власні висновки, аналізує вивчений матеріал, самостійно оцінює явища, факти, виявляючи при цьому особисту позицію. Використовує додаткову літературу, періодику. Практична робота представлена на високому рівні.
12 – 14	Здобувач вищої освіти повністю оволодів теоретичним матеріалом освітнього компоненту. Робить власні висновки, аналізує вивчений матеріал, вміє оцінити явища, факти, виявляючи при цьому особисту позицію, але допускає не суттєві помилки. Використовує додаткову літературу, періодику, але плутається у висновках. Практична робота представлена на високому рівні.
8 – 11	Здобувач вищої освіти оволодів теоретичним матеріалом освітнього компоненту. Робить власні висновки, аналізує вивчений матеріал, вміє оцінити явища, факти, допускає деякі помилки в термінології. Використовує додаткову літературу, періодику, але плутається у висновках. Практична робота представлена достатньому рівні.
5 – 7	Здобувач вищої освіти оволодів теоретичним матеріалом освітнього компоненту. Може зробити висновки, допускає помилки під час аналізу матеріалу, робить спроби оцінити явища, факти, не достатньо виявляє при цьому особисту позицію. Не користується додатковою літературою, періодикою. Практична робота представлена на посередньому рівні.
2 – 4	Здобувач вищої освіти частково оволодів теоретичним матеріалом

	освітнього компоненту. Робить спроби зробити висновки, але допускає суттєві помилки під час аналізу матеріалу, не може оцінити явища, факти, не виявляє особистої позицію. Практична робота виконана не повністю.
1	Здобувач вищої освіти оволодів теоретичним матеріалом освітнього компоненту на низькому рівні. Не може зробити висновки, допускає суттєві помилки під час аналізу матеріалу, не може оцінити явища, факти, не виявляє особистої позицію. Практична робота виконана на низькому рівні.

Модуль вважається складеним, якщо здобувач вищої освіти набрав **від 60 до 100 балів**.

Загальний рейтинг з модуля (освітнього компоненту) **не перевищує 100 балів**.

Сума балів, накопичених здобувачем вищої освіти за виконання всіх видів поточних навчальних завдань (робіт) на індивідуальних заняттях та на підсумковому модульному контролі знань, свідчить про ступінь оволодіння ним програмою освітнього компоненту. Протягом вивчення модулю здобувачі вищої освіти можуть набрати від 0 до 100 балів, що переводиться у національну шкалу оцінювання і відповідно у шкалу ECTS. Кількість балів відповідає певному рівню засвоєння освітнього компоненту.

Сума балів(R)	Шкала ECTS	Національна 5-ти бальна шкала	Визначення
90-100	A	5	відмінно
82-89	B	4	дуже добре
74-81	C		добре
64-73	D	3	задовільно
60-63	E		достатньо
35-59	FX	2	не задовільно з можливістю повторного перескладання
0-34	F		не задовільно з обов'язковим повторним вивченням

За умови дистанційного навчання важлива присутність здобувача освіти під час онлайн-зустрічей у Google-Meet.

6. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

6.1 Зміст освітнього компоненту

МОДУЛЬ 1. Теоретичні та практичні основи роботи голосового апарату.

Тема 1. Знайомство з вокальними здібностями здобувачів вищої освіти. Виявлення вокальних здібностей здобувача; примарні тони, перехідні звуки, звуковисотний діапазон.

Тема 2. Будова та робота голосового апарату, формування співочих навичок здобувача

Відомості про правильне звукоутворення на різних голосових звуках. Органи, які беруть участь у звукоутворенні. Робота діафрагми.

Тема 3. Співацьке дихання. Види дихання. Роль дихання в професійному розвитку.

Завдання: ознайомлення з будовою голосового апарату та його функціями, з правилами охорони голосу та його гігієною; опанування «мовленнєвої» позиції – вільне та чисте звучання в межах діапазону учня/учениці; оволодіння на початковому рівні вокальним диханням, прийомами та різновидами атаки звуку (м'яка, тверда та придихова), навичок звуковедення та вокальних штрихів (*legato*, *non legato*, *staccato*); ознайомлення з поняттям співацьких резонаторів, формування високої позиції звуку; робота з мікрофоном.

Усвідомлює свій голос як власний «музичний інструмент». Застосовує знання про функціонування голосового апарату в процесі професійного опанування співу. Дотримується правил охорони та гігієни голосу. Розуміє поняття індивідуального тембрового забарвлення голосу. Демонструє співацьку поставу, володіє співацькою постановкою. Демонструє володіння початковими навичками вокального дихання, дикції, артикуляції, контролю чистоти інтонації. Слідкує за формуванням, вимовою та рівністю звучання голосних звуків під час співу. Відчуває висотні й ладові співвідношення звуків у межах власного діапазону, метроритмічну організованість. Демонструє спів у «мовленнєвій» позиції – співає вільно та чисто в межах діапазону. Знає особливості артикуляції приголосних звуків, демонструє їх правильну і чітку вимову. Послугується початковими знаннями виконання джазових стилів (*swing*, *bossa nova*, *ballad*). Самостійно відтворює та запам'ятовує нескладні вокально-інтонаційні вправи, прості за метроритмічною будовою. Демонструє вміння слухати і чути концертмейстера, невербальне комунікування (ауфтакт до вступу чи зняття).

Здобувач опановує: музичні твори початкового рівня складності (поспівки, дитячі пісні, обробки народної пісеннотанцювальної музики, нескладні джазові та сучасні твори (до 10 творів), вокальні вправи та вокалізи на запобігання затиснення голосового апарату, розширення діапазону, згладжування переходів між регістрами, на різні види техніки, вокальних прийомів (7 – 8 вправ).

МОДУЛЬ 2. Дихання.Резонатори.

Тема 4. Процес звукоутворення. Спів із закритим ротом на всьому діапазоні голосу. Будова голосового апарату людини.

Тема 5. Відчуття резонаторів. Види резонаторів. Тембральне забарвлення голосу.

Тема 6. Робота над співочою атакою звуку. Поняття співочої атаки, види атак звуку, їх характеристика. Відчуття атаки та її роль у подоланні вокальних недоліків.

Тема 7. Охорона голосу. Вокальний режим співака. Значення здорового способу життя для занять сольним співом. Простудні та професійні захворювання.

Завдання: Здобувач визначає на початковому рівні просту форму твору на прикладі джазового стандарту (ААВА; АА та ін.) та вокальні прийоми, що використовує співак, за допомогою викладача. Володіє на початковому рівні вокальним диханням, контролює співацьку поставу, «тримає» звук. Застосовує різні види атаки звуку (тверда, м'яка та придихова). Виконує вправи на legato, non legato та staccato. Розуміє залежність кантилени від дикції та дихання. Застосовує на початковому рівні співацькі резонатори під час виконання творів. Демонструє володіння високою позицією звуку. прийомами та скетовою імпровізацією. Демонструє початковий рівень сценічної культури під час публічного виступу.

Здобувач опановує: музичні твори початкового рівня складності (поспівки, дитячі пісні, обробки народної пісеннотанцювальної музики, нескладні джазові та сучасні твори (до 10 творів), вокальні вправи та вокалізи на запобігання затиснення голосового апарату, розширення діапазону, згладжування переходів між регістрами, на різні види техніки, вокальних прийомів (7 – 8 вправ).

МОДУЛЬ 3. Удосконалення співочих навичок.

Тема 8. Робота над розширенням діапазону. Чистота інтонування. Вправи для голосу, розширення діапазону.

Тема 9. Робота над артикуляцією та дикцією. Значення чіткої дикції у співі. Робота над артикуляційним апаратом. Артикуляційні вправи.

Тема 10. Розвиток відчуття резонаторів. Вплив резонаторів на звучність і рухливість голосу.

Завдання: вдосконалення навички грудного резонування, розширення грудного діапазону; опанування безтекстової джазової техніки scat; формування навички придихової атаки звуку в опануванні вокального прийому субтон, оволодіння технікою виконання вокальних прийомів glissando, portamento; формування міксту – єдиної позиційності та рівності регістрів; вдосконалення навичок роботи з мікрофоном – робота над динамічною палітрою.

Володіє на достатньому рівні співацьким диханням, контролює атаку звуку, артикуляцію, дикцію. Розуміє значення акустичного імпедансу у вокальній практиці. Демонструє початковий рівень виконання джазової імпровізації із застосуванням власного scat в характерній стилістиці твору. Опановує нескладні транскрипції (імпровізації) відомих естрадних та джазових виконавців. Відчуває період та квадрат в джазовому творі. Прослуховує невеликий фрагмент вокального твору та відтворює його на слух. Визначає, усвідомлює та відтворює будову музичної фрази, твору. Володіє навичкою грудного резонування на достатньому рівні. Послуговується придиховою атакою звуку під час виконання вокального прийому субтон.

Здобувач опановує: музичні твори, що відповідають віковій категорії здобувача та його індивідуальним вокальнотехнічним можливостям (до 10 творів); вокальні вправи та вокалізи на вдосконалення навички грудного резонування, розширення діапазону, згладжування переходів між регістрами, на різні види техніки, вокальні прийоми (7 – 8 вправ).

МОДУЛЬ 4. Регістри.

Тема 11. Середній регістр голосу. Поняття голосового регістру. Кантилений спів. Розвиток динаміки звуку.

Тема 12. Відчуття високої співочої позиції. Висока позиція звукоутворення, середина діапазону. Вирівнювання звучання голосних. Прикриття звуку.

Тема 13. Тембральні відтінки голосу. Поняття тембру голосу, його особливості (політність, дзвінкість, яскравість). Способи виправлення дефектів тембру.

Тема 14. Перехідні звуки та згладжування регістрів. Змішування регістрів. Способи згладжування регістрів. Удосконалення співу на legato.

Практикує виконання вокально-технічних прийомів (*glissando*, *portamento*) у вокальних творах. Свідомо застосовує відповідну манеру та стилістику під час виконання естрадних та джазових творів. Точно відтворює пунктирний та синкопований ритми, акценти та штрихи у фразуванні залежно від стилю твору. Розвиває та відчуває звукову перспективу, вокальнохудожню міру під час роботи з мікрофоном. Демонструє володіння елементами народної манери співу. Володіє на початковому рівні навичкою згладжування звучання перехідних нот під час виконання вокального твору. Демонструє початковий рівень володіння мікстом. Виконує на достатньому рівні вокальні штрихи (*legato*, *non legato*, *staccato*) у вправах, вокалізах, *scat*, творах. Виконує твори в стилях *swing* та *bossa nova* з характерними метроритмічними особливостями. Демонструє вміння координувати власні виконавські дії з концертмейстером, ритмсекцією або інструментальним ансамблем. Використовує технічні засоби у створенні та передачі художньо-образного змісту твору. Застосовує опановані вокальні прийоми під час публічного виступу як один із засобів музичної виразності.

Здобувач опановує: музичні твори, що відповідають віковій категорії здобувача та його індивідуальним вокальнотехнічним можливостям (до 10 творів); вокальні вправи та вокалізи на вдосконалення навички грудного резонування, розширення діапазону, згладжування переходів між регістрами, на різні види техніки, вокальні прийоми (7 – 8 вправ).

6.2 Структура освітнього компоненту

ТЕМА	Кількість годин					Заочна форма				
	Денна форма					Заочна форма				
	Всього	У тому числі				Всього	У тому числі			
		лекції	семінари	Практ.	Індивід. роб.		Самос.робота	Лекції	семінари	Практичні
МОДУЛЬ 1. Теоретичні та практичні основи роботи голосового апарату.										
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1										
Тема 1. Знайомство з вокальними здібностями здобувачів вищої освіти.	2			1	1	2			1	1
Тема 2. Будова та робота голосового апарату. Робота над програмними творами	10			7	3	10			1	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2										
Тема 3. Співацьке дихання. Вивчення 3-4 творів	18			8	10	18			2	17
Диференційований залік										
Всього за модулем 1	30			16	14	30			5	25
МОДУЛЬ 2. Дихання.Резонатори.										
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3										
Тема 4. Процес звукоутворення	7			4	3	7				7
Тема 5. Відчуття резонаторів. Робота над програмними творами	8			4	4	8			2	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4										
Тема 6. Робота над співочою атакою звуку. Робота над програмними творами	8			4	4	8			2	6
Тема 7. Охорона голосу.	7			4	3	7			1	6
Диференційований залік										
Всього за модулем 2	30			16	14	30			5	25
МОДУЛЬ 3. Удосконалення співочих навичок.										
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5										
Тема 8. Робота над розширенням діапазону	10			4	6	10			1	9
Тема 9. Робота над артикуляцією та дикцією. Робота над програмними творами	10			4	6	10			1	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6										
Тема 10. Розвиток відчуття резонаторів. Робота над програмними творами	10			8	2	10			2	8
Диференційований залік										
Всього за модулем 3	30			16	14	30			4	26
МОДУЛЬ 4. Регістри.										
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7										
Тема 11. Середній регістр голосу.	7			4	3	7			1	6
Тема 12. Відчуття високої співочої позиції. Робота над програмними творами	7			4	3	7			1	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8										
Тема 13. Тембральні відтінки голосу.	8			4	4	8			1	7

Тема 14. Перехідні звуки та згладжування реєстрів. Робота над програмними творами	8				4	4	8				1	7
Диференційований залік												
Всього за модулем 4	30				16	14	30				4	26
ВСЬОГО	120				64	76	129				18	102

7. ТЕМИ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ

Теми аудиторної роботи	денна форма навчання	заочна форма навчання
Тема 1. Знайомство з вокальними здібностями здобувачів вищої освіти.	1	1
Тема 2. Будова та робота голосового апарату. Робота над програмними творами	7	1
Тема 3. Співацьке дихання. Вивчення 3-4 творів	8	2
Тема 4. Процес звукоутворення	4	
Тема 5. Відчуття резонаторів. Робота над програмними творами	4	2
Тема 6. Робота над співочою атакою звуку. Робота над програмними творами	4	2
Тема 7. Охорона голосу.	4	1
Тема 8. Робота над розширенням діапазону	4	1
Тема 9. Робота над артикуляцією та дикцією. Робота над програмними творами	4	1
Тема 10. Розвиток відчуття резонаторів. Робота над програмними творами	8	2
Тема 11. Середній реєстр голосу.	4	1
Тема 12. Відчуття високої співочої позиції. Робота над програмними творами	4	1
Тема 13. Тембральні відтінки голосу.	4	1
Тема 14. Перехідні звуки та згладжування реєстрів. Робота над програмними творами	4	1
ВСЬОГО	64	18

8. ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Теми самостійної роботи	денна форма навчання	заочна форма навчання
Тема 1. Знайомство з вокальними здібностями здобувачів вищої освіти.	1	1
Тема 2. Будова та робота голосового апарату. Робота над програмними творами	3	9
Тема 3. Співацьке дихання. Вивчення 3-4 творів	10	17
Тема 4. Процес звукоутворення	3	7
Тема 5. Відчуття резонаторів. Робота над програмними творами	4	6
Тема 6. Робота над співочою атакою звуку. Робота над програмними творами	4	6
Тема 7. Охорона голосу.	3	6
Тема 8. Робота над розширенням діапазону	6	9
Тема 9. Робота над артикуляцією та дикцією.	6	9

Робота над програмними творами		
Тема 10. Розвиток відчуття резонаторів. Робота над програмними творами	2	8
Тема 11. Середній регістр голосу. Робота над програмними творами	3	6
Тема 12. Відчуття високої співочої позиції. Робота над програмними творами	3	6
Тема 13. Тембральні відтінки голосу. Робота над програмними творами	4	7
Тема 14. Перехідні звуки та згладжування регістрів. Робота над програмними творами	4	7
ВСЬОГО	76	102

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Завдання 1. Пошук примарних тонів свого голосу, позначення нотами початку та кінця примарних тонів. Запис по пам'яті вправ, які були дані на уроці, у формі нот з підписом складів або голосних. Запис по пам'яті у формі основних тез і понять даного на уроці матеріалу.

Завдання 2. Конспектування по пам'яті основних тез про знаходження правильного звукоутворення на різних голосних звуках. Відпрацювання звукоутворення в середині діапазону із закритим ротом і поступово на різних голосних.

Завдання 3. Завдання для дихання. Відпрацювання на дихання вправ, даних викладачем у процесі роботи в класі.

Завдання 4. Вправи із закритим ротом на звукоутворення в усьому діапазоні голосу.

Завдання 5. Вивчення своїх тембральних барв голосу, розрізнення головного резонатора від грудного, користуючись точкою звукоутворення.

Завдання 6. Знаходження прикладів атаки звука (твердої, м'якої, при-дихової) у вокальних творах. Вправи на дихання (тема 3) та енергію атаки.

Завдання 7. Контроль чистоти інтонування. Запис на аудіокасету власного співу. Виявлення недоліків, аналіз, виправлення.

Завдання 8. Відпрацювання вправ, які були дані на уроці, на якість «близького», чіткого звука та на політність звука.

Завдання 9. Виконання роботи над літературним текстом пісні, яку розпочали на уроці:

розбір речення, виділення головного слова в кожному реченні, фразі, на яких робиться наголос,
розстановка логічного наголосу. Визначення зв'язку музичної фрази зі змістом тексту.

Завдання 10. Вправи на якість «близького», чіткого звука. Вправи для губних внутрішніх і зовнішніх м'язів:

- на рахунок «1» губи витягнути в дудочку;
- на рахунок «2» розтягнути до вух;
- зімкнути губи, розтягнути по колу, потім проти кола.

Вправи на чіткість приголосних із взаємодією з голосними. Дотримання чіткої роботи язика з посилом на верхні зуби.

Завдання 11. Вправи на затримку дихання та організацію опори звука. Із закритим ротом чіткий видих носом із подачею черевних м'язів; зафіксований видихом звук подати, натиснувши повітря, починаючи від слабкого до найбільш сильного; починати затримку від 10–15 до 30–40 сек.

Завдання 12. Дикція та артикуляція (*теми 8, 10*). Збільшення декламаційно голосних і приголосних звуків, ніби «висікаючи на камені». Робота над округленням голосних: голосна в «першому» та «другому роті», фіксуючи позиційно високо округлену гортань.

Завдання 13. Пошук тембральної окраси. Вправи на рухливість голосу.

Завдання 14. Вправи на формування перехідних звуків.

Завдання 15. Робота над вокальним твором: розуміння його ідеї, відчуття енергетичного поєднання з цим твором.

Завдання 16. Вправи на перехідні звуки, на legato. Відпрацювання схеми переходу від основного регістру до іншого.

Завдання 17. Формування навичок відчуття високої співочої позиції (фіксація моменту позіхання). Відпрацювання чіткості інтонації, без заниження і завищення інтонування звука. Запис виконання цієї вправи на аудіокасету, усунування недоліків.

Завдання 18. Розуміння ідеї твору, відчуття власного художнього бачення вокалізації та образності.

Завдання 19. Вправи на філірування звука та динамічні відтінки.

Завдання 20. Робота над удосконаленням тембрового забарвлення голосу у взаємодії з вокальною технікою.

Завдання 21. Вправи на збагачення вокалізації.

Завдання 22. Імпровізація знайомих мелодій.

Завдання 23. Відпрацювання вправ на хроматизми, тріолі, форшлаги. Рухливість мелодики.

Завдання 24. Акторське бачення здобувачем освітливокального твору. Відпрацювання широких інтервальних стрибків.

Завдання 25. Удосконалення технічних прийомів (*теми 20–23*). Метроритмічна структура. Відчуття ритму, володіння засобами поліритмії.

Завдання 26. Постійна робота над вивченням традицій пісенної спадщини українського народу. Пошук нових форм сучасної естрадної пісні у взаємодії з народною піснею. Розвиток власного творчого натхнення для створення свого, нового напрямку.

Завдання 27. Імпровізація в різних жанрах естрадного вокального мистецтва: джаз, фольк, соул та ін.

Завдання 28. Вправи на мелізми, філірування звука, динаміку.

Завдання 29. Закріплення знань і навичок володіння вокальною технікою і майстерністю.

Рекомендації для організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Успішному професійному росту майбутнього фахівця сприяє осмислене та сумлінне вдосконалення навичок естрадного співу.

Ретельне напрацювання складного комплексу вмінь і постійне їх покращення обов'язково забезпечить достатній рівень майстерності майбутнього естрадного співака, який повинен постійно знаходитись у пошуку шляхів і способів удосконалення свого освітнього рівня, знаходити час для опрацювання методичної літератури з фаху, вивчати творчий і життєвий шлях славетних співаків і композиторів – В.Івасюка, Н.Яремчука, С.Ротару, В. Гмирі, та інших, постійно поглиблювати свої пізнання в галузі акторського мистецтва. Майбутній фахівець повинен дуже відповідально ставитись до такого роду діяльності, як самостійна робота, ніколи не забувати, що тільки талант, помножений на працелюбність, здатний принести плоди майстерності. Тому необхідно прикладати максимум зусиль для поглибленого засвоєння та закріплення знань, умінь і навичок, обумовлених навчальним процесом.

Завдання та вправи з фаху для самостійного опрацювання надає викладач, вони мають конкретні цілі оволодіння тим чи іншим прийомом, впливають з висновку уроку, їх закріплюють й демонструють на наступному уроці.

Сумлінне виконання самостійних завдань поступово забезпечить обґрунтовану впевненість і професійне вдосконалення.

Починаючи з III курсу, *здобувач вищої освіти повинен уміти:*

- самостійно розспівуватись, дотримуючись при цьому рекомендацій і застережень викладача;
- аналізувати свої професійні творчі надбання;
- творчо мислити;
- відчувати логіку смислового й емоційного розвитку твору.

Майбутньому артисту естради необхідно розширювати свої професійні творчі уявлення, прослуховуючи записи виступів видатних майстрів всесвітнього рівня, аналізуючи стиль виконання, емоційно-психологічну насиченість співу, вокально-технічний рівень тощо. Така самостійна робота допоможе формуванню художнього смаку та пошуку власної виконавської манери. Важливо при самостійній роботі дотримуватись режиму: підтримання загальної фізичної форми, здорового харчування, загартовування організму. Необхідно навчитись керувати своїми емоціями, не витрачаючи зайвої енергетики свого організму. Здобувач вищої освіти повинен бути зацікавленим і цілеспрямованим у навчанні.

9. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ

Серед багатьох сучасних принципів високої професійної підготовки здобувача освіти під час вивчення освітнього компоненту «Спеціальний клас за видами» на ключових позиціях є індивідуально орієнтований підхід до здобувачів вищої освіти, що означає врахування індивідуальних особливостей особистості.

Індивідуальні заняття зі здобувачем освітзорієнтовані на:

- мотивацію та установку особистості, процесуальних характеристик мислення, обсягу оперативної пам'яті
- рівень сформованості індивідуального стилю діяльності
- інтегративної діяльності нервової системи

Індивідуальні завдання курсу Спеціальний клас за видами. Сольний спів передбачає:

- Усвідомлення свого голосу як власний «музичний інструмент».
- Розуміння поняття індивідуального тембрового забарвлення голосу.
- Розвиток відчуття висотних й ладових співвідношень звуків у межах власного діапазону, метроритмічну організованість.
- Розвиток сценічної культури під час публічного виступу.
- Виконання індивідуальних вокально-технічних прийомів, манери та стилістику під час виконання естрадних та джазових творів
- Розвиток та відчуває звукової перспективи, вокальнохудожню міру під час роботи з мікрофоном
- Демонстрація виконавської взаємодії з концертмейстером, ритм-секцією та інструментальним ансамблем
- Втілення художньообразний зміст вокального твору: усвідомлення, оформлення вірними логічними наголосами, із зав'язкою, розвитком, кульмінацією і завершенням фрази
- Розвиток самостійного опрацювання вокальних творів, створення вокальних транскрипцій обраних творів.

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- вербальний метод (пояснення);
- емпіричний метод (показ на інструменті);
- пошук навчального репертуару (вправ, творів);
- репродуктивний (відтворення здобувачами педагогічних і методичних прийомів, проілюстрованих викладачем);
- креативний, творчий (створення здобувачами оригінальних варіантів інтерпретації вправ і творів; нестандартний підхід до розв'язання педагогічних ситуацій; опанування навичками педагогічної імпровізації);
- проблемно-пошуковий (самостійний пошук здобувачем освітисасобів і способів розв'язання проблемних ситуацій у процесі виконання навчальних і педагогічних завдань);
- педагогічний аналіз (формування педагогічного мислення здобувачів вищої освіти у конкретних педагогічних ситуаціях засобом аналізу власних дій і діяльності інших здобувачів вищої освіти);

Навички soft skills:

- Навички самоорганізації.

- Презентаційні навички.
- Здатність оволодівати сучасною інформацією.
- Демонструвати критичне мислення.
- Участь в концертних програмах Академії.
- Самовдосконалення в творчих концертних заходах, набуття практичних компетентностей музичного мистецтва.
- Забезпечення проходження курсів неформальної освіти:

Організація навчального процесу на кафедрі приділяє велику роль практичній діяльності, яка показує наскільки знання здобувачів вищої освіти змогли перетворитися у практичні уміння та навички через реалізацію особистісних цінностей. Практична робота та активне залучення здобувачів вищої освіти у роботі професійних колективах надає можливість оптимізувати особистісний розвиток здобувачів вищої освіти, набути досвід та створює умови для творчої самореалізації.

11. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби:

студійні монітори «M-Audio BX8»
динамічні мікрофони SHURE SM58
комп'ютер та/або ноутбук

Обладнання

- Фортепіано «Україна»
- TV панель Samsung
- синтезатор «Kuerweil, Рек» з професійним обладнанням для обробки звуку

Методичне забезпечення

- Положення про організацію освітнього процесу
- Положення про академічну доброчесність
- Положення про організацію освітнього процесу
- Положення про науково-дослідну та творчо-пошукову роботу здобувачів вищої освіти Комунального закладу вищої освіти Київської обласної ради "Академія мистецтв імені Павла Чубинського"
- Навчальний план
- Освітня професійна програма
- Силабус
- Робоча навчальна програма.
- Наукова, навчальна та методична література
- Нотний матеріал для проведення практичних занять;

– Наочність (відеозаписи).

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баско О. А. Техніка джазової вокальної імпровізації в процесі підготовки естрадних співаків. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020. 91 с.
2. Бобул І. В. Жанрові форми та стильові конотації вокально-естрадного виконавства в музичній культурі України кінця ХХ – початку ХХІ століття: дис. ... канд. мистецтвознав.: 26.00.01. Київ, 2018. 219 с.
3. Бовсунівська Н.М., Грищенко І.Д., Яремчук О.М.. Курс професійної майстерності за обраним фахом (вокал) другого (магістерського) рівня вищої освіти: методичні рекомендації. Житомир, 2024. 35 с.
4. Вавшко І. Рок-балада в українській музиці. Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. 2019. Вип. 124. С. 115–124.
5. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник для вузів / В. Г. Антонюк . – К. :Віпол, 2007. 173 с. : іл., граф.
6. Горбачевська О. Формування вокальної культури естрадних співаків / О. Горбачевська // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Пед. науки. - 2012. - № 11, ч. 1. - С. 63-67.
7. Грицьків О. А. Функціональні особливості використання сучасних вокальних технік у джазовому виконавстві. Мистецькі пошуки: зб. наук. праць. Вип. 2 (9). Суми : ФОП Цьома С.П., 2018. С. 18–22.
8. Гусева Л. О. Особливості іміджу музичного виконавця у досягненні успіху на сцені. Культурно-мистецькі обрії – 2016: зб. наук. праць. Київ: НАКККіМ, 2016. Ч. 2. С. 82–83
9. Дрожжина Н. В. Вокальне виконавство в системі музичного мистецтва естради : автореф. дис... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Н. В. Дрожжина; Харк. держ. ун-т мистец. ім. І.П.Котляревського. - Х., 2008. - 16 с.
10. Кругляков В. Г. До проблеми формування естрадно-сценічної підготовки майбутніх учителів музики / В. Г. Кругляков // Наука і освіта. - 2009. - № 7. - С. 115-119.
11. Курганова Я. О. Естрадно-вокальне виконавство та освітня система в сучасному Харкові. Культура України. 2016. Вип. 54. С. 76–86.
12. Комлікова А. В. Українська рок-опера: традиції та аспекти розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : 17.00.03. Київ, 2016. 183 с.
13. Красовська І. В. Сучасні вокальні прийоми на уроках естрадного співу в мистецькій школі. Мистецька освіта майбутнього: методичні аспекти: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 29 квіт. 2020 р. / за заг. ред. М. М. Бриль. Київ : ДНМЦЗКМО, 2020. С. 96–99.
14. Мадисева Т. П. Про співвідношення мовної та музичної інтонації у вокальному виконавстві (до питання виконання іншомовної вокальної музики): автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. мистецтвознавства : 17.00.02. Київ, 1994. 29 с.

- 15.Мадишева Т. П. Співак і мова: культура співу мовою оригіналу: теорія і практика : навч. посіб. Харків : Штріх, 2002. 160 с.
- 16.Манько С. Б. Створення стилю-іміджу артиста в контексті сучасної масової культури (на прикладі українських естрадних виконавців). Культура України. Серія: Мистецтвознавство. 2017. Вип. 56. С. 170–180.
- 17.Медведева Н. Ф. Творча уява як допоміжний засіб у формуванні естрадного співака. Естраднета джазове мистецтво в контексті сучасної освіти : матеріали I Всеукр. наук.-творч. конф., 21 лют. 2013 р. Київ, 2013. С. 79 – 83.
- 18.Морозов В. П. Мистецтво резонансного співу. Основи резонансної теорії.
- 19.Мозгова О. М. Творчість Миколи Мозгового як явище української масової музичної культури автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01 / О. М. Мозгова; Нац. акад. кер. Кадрів культури і мистецтв. - К., 2013. - 16 с.
- 20.Мозговий М. П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні : Автореф. дис... канд. мистецтвознав. / М. П. Мозговий; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. - К., 2007. 19 с.
- 21.Овсянніков В. Поп-рок як репрезентативний напрям сучасної української музичної культури : монографія. Київ : НАКККіМ, 2020. 160 с.
- 22.Овсяннікова Н. Ю. Формування музично-виконавської культури майбутнього співака засобами джазової музики. Естрадне та джазове мистецтво в контексті сучасної освіти: матеріали I Всеукр. наук.-творч. конф., 21 лют. 2013 р. Київ, 2013. С. 89–92.
- 23.Осетров Ю. О. Шляхи та методи підвищення якості виконавської підготовки майбутніх викладачів естрадного вокалу / Ю. О. Осетров // Наша шк. - 2009. - № 2. - С. 28-32.
- 24.Откидач В. Естрадний спів і шоу-бізнес. Вінниця : Нова Книга, 2013. 368 с.
- 25.Палійчук А. В. Мистецький доробок Володимира Івасюка у вимірах української музичної культури другої половини ХХ століття: історикобіографічний аспект: дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01. Київ, 2018. 248 с.
- 26.Прохорова Л. В. Українська естрадна вокальна школа / Л. В. Прохорова. – К.: Нова книга, 2006. – 384с.
- 27.Романова О. В. Особливості застосування вокальних дихальних вправ у класі естрадного вокалу. Естрадне та джазове мистецтво в контексті сучасної освіти: матеріали I Всеукр. наук.-творчої конф., 21 лют. 2013 р. Київ, 2013. С. 93–98.
- 28.Рябуха Т. М. Витоки та інтонаційні складові української пісенної естради: дис. ... канд. мистецтвознав.: 17.00.03. Харків, 2017. 203 с.
- 29.Самарська К. Ю. Особливості і специфіка музичного естрадного мистецтва / К. Ю. Самарська // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Пед. науки. - 2012. - № 19. - С. 185-190.
- 30.Самарська К. Ю. Проблема формування духовної особистості засобами естрадного мистецтва / К. Ю. Самарська // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Пед. науки. - 2012. - № 19, ч. 3. С. 69-73.
- 31.Самая Т. Інноваційні тенденції вокальної педагогіки в естрадно-джазовій освіті.

- Естрадне та джазове мистецтво в контексті сучасної освіти : матеріали I Всеукр. наук.-твор. конф. (в рамках Всеукраїнського фестивалю «Зимові джазові зустрічі») пам'яті Євгена Дергунова, 21 лют. 2013 р. Київ, 2013. С. 99–101.
32. Самая Т. В. Вокальне мистецтво естради як чинник культурного життя України другої половини ХХ – початку ХХІ століття: дис канд. мистецтвознав.: 26.00.01. Київ, 2017. 199с.
33. Смородська М. М. Стил ь соул в естрадно-джазовому вокальному мистецтві другої половини ХХ століття: дис. ... канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / Харківська державна академія культури, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка. Харків, Суми, 2020. 237с.
34. «Сучасні естрадні вокалізи на основі популярної та джазової музики.» Педагогічний репертуар вокаліста, навчально-методичний посібник / упорядник: І.О.Кдирова, А.А.Хлопотова -Ч.2. - Київ: Вид. КНУКіМ, 2017. 215 с.
35. Станіславська К. Мистецько-видовищні форми сучасної культури: монографія. Київ: НАКККіМ, 2012. 320 с.
36. Ткаченко Т. Особливості викладання естрадного вокалу на музично-педагогічних факультетах педагогічних вузів України / Т. Ткаченко // Молодь і ринок. - 2011. - № 1. - С. 97-101.
37. Тормахова В. М. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез : Автореф. дис... канд. мистецтвознав. / В. М. Тормахова; Нац. муз. акад. України ім. П.І.Чайковського. - К., 2007. - 17 с.
38. Шехтман Г. М. Ретроспектива естрадно-вокального виконавства ХХ ст. (на матеріалі українсько-російської та німецької традицій) : автореф. Дис канд. мистецтвознав. : 17.00.03
39. Г. М. Шехтман; Харк. нац. ун-т мистец. ім. І.П. Котляревського. - Х., 2011. - 16 с.
40. <http://slovopedia.org.ua/58/53412/388295.html>
41. <https://uk.wikipedia.org/>
42. <http://int-konf.org/konf022015/1012-gmirna-s-v-metod-formuvannya-navichok-vokalnoyi-mprovzacyi-ta-nterpretacyi-v-proces-fahovogo-navchannya.html>